شهرت روایات عدد در زمان صدور اخبار رؤیت

ببینید در این روایات رؤیت که چهارمین دلیل است، نباید نکتهای از ذهنمان برود، ولی قهرا از ذهنمان میرود. چون بعد از قرنها در زمانی هستیم که روایات عدد هیچ نمودی در ذهن ما ندارد. مرحوم مجلسی در مرآة العقول این عبارت را نقل کردند. سید در قرن هفتم وفات کردند.

قال السيد ابن طاوس قدس الله روحه في كتاب الإقبال : اعلم أن اختلاف أصحابنا في أنه هل شهر رمضان يمكن أن يكون تسعة وعشرين يوما على اليقين أو أنه ثلاثون يوما لا ينقص أبدا الآبدين فإنهم كانوا قبل الآن مختلفين وأما الآن فلم أجد ممن شاهدته أو سمعته به في زماننا وإن كنت ما رأيته أنهم يذهبون إلى أن شهر رمضان لا يصح عليه النقصان بل هو كسائر الشهور في سائر الأزمان[1]

«اعلم أن اختلاف أصحابنا في أنه هل شهر رمضان يمكن أن يكون تسعة وعشرين يوما على اليقين أو أنه ثلاثون يوما لا ينقص أبدا الآبدين فإنهم كانوا قبل الآن مختلفين وأما الآن فلم أجد ممن شاهدته أو سمعته به في زمانا وإن كنت ما رأيته»؛ الآن علمائی که دیدم ای ندیدم و اسم آنها را شنیدهام، حتی از آنها هم نشنیده ام. **«أنهم يذهبون إلى أن شهر رمضان لا يصح عليه النقصان بل هو كسائر الشهور في سائر الأزمان»؛** آن زمان اینطور بوده که حتی یک نفر نبوده. لذا با گذشت این قرنها الآن این روایات عدد در ذهن هیچ کسی نمودی ندارد. اما در زمان صدور روایات «صم للرویة و افطر للرویة» یکی از محامل مهم تأکید آن روایات بر همین مقابله با اخبار عدد بوده. مدام می گفته «تام، ناقص»، اما نه، «صم للرؤیة». یعنی وقتی هلال را ندیدی شعبان را سی روز کامل کن. نکته ی خوبی هست که نباید از آن غافل شد؛ در استظهار از بسیاری از روایات رؤیت هلال باید این در کنار ذهنمان باشد. اما چرا میرود؟ چون مانوس ذهن ما نیست. اما آن زمان به این صورت نبوده. بهخصوص مجموعش؛ عرض کردم در مجموع میتواند شهرت روائی هم داشته باشد. در کافی شریف باب رؤیت هلال به نظرم نوزده روایت هست[درباب عدد وتطوق و رویت قبل اززوال و...] ولی راجع به رؤیت چهار روایت بود.

شاگرد: دو روایت مربوط به رؤیت بود و بقیه مربوط به باب های دیگری بود.

استاد: بهتر. در باب رؤیت هلال، نوزده روایت بود؛ همه چیزهایی بود که خلاف رؤیت بود. یکی «لیس علی المسلمین الا الرویة» و «صم للرؤیة» بود ولی روایات دیگری مربوطه به تطوق و روایات رؤیت قبل از زوال و ... بود. یعنی باب کافی به این صورت بود. بعداً استقرار شهرت از بین رفت. تأکید الآن بر اینکه روایات رؤیت متواتر است و به آن موضوعیت میدهند، این تأکید بر شهرت و تواترش در قرن پنجم از امثال شیخ مفید و بعدی ها بود تا بهشدت روایات عدد را بکوبند و از دور بیرون کنند. بابا اینها مشهور است، متواتر است، چرا شما متواترات را کنار میگذارید؟! آنها خلاف وجدان و حس است و .. ! یکی از تاکیدها و بزرگ شدنهای روایات رؤیت، بهخاطر مبارزه فقهای بزرگ با روایات عدد است. و حال اینکه در کافی به این صورت نیست. الآن هم در بحث فقهی باید به آنها نگاه کنیم و نظر داشته باشیم که اینطور نیست که الآن بازتاب دارد؛

اینطور نیست که در مراسلات بگویند رؤیت جزء الموضوع است، جزء الموضوع به نحو صفتی است؛ حتی اگر امام معصوم هم خبر بدهند برای خود امام هم فایده ندارد. بحث تا اینجا جلو میرود. و حال اینکه اصل شهرت این روایات و تأکید بر «صم للرؤیه و افطر للرؤیه» در زمان نوشتن کافی بهنحویکه بعداً علماء خواستند شهرت روایات رؤیت را جلوه بدهند تا اخبار عدد کنار برود، نبوده.

شاگرد: اینکه میفرمایید روایات رؤیت برای مقابله با روایات عدد است، مقصودتان پایه قرار گرفتن روایات عدد است، نه اینکه بالکل نفی شده باشند.

استاد: کسانی که میگویند «الاخبار المتواتره، المشهوره و...» به این جهت روی اخبار رؤیت تأکید میکنند که میخواستند عدد را کنار بگذارند. مرحوم آقای شعرانی در مقابل فیض چه گفتند؟ ایشان گفتند این حرف است!؟ جناب فیض شما میگویید در مانحن فیه دو دسته روایت داریم که متعارض هستند. گفتند مگر بین شاذ و متواتر تعارض میشود؟! چه زمانی زمینه ظهور و بروز تواتری که ایشان میگویند فراهم شده؟ در آن برهه ای که فقهای بزرگ میخواستند اعداد را از دور بیرون کنند.

شاگرد: منظورم زمان فقهایی مثل شیخ مفید نیست، در زمان صدور خود روایات به چه صورت بوده؟ آن جا هم میتوان گفت روایات رؤیت در مقابل روایات عدد آمدهاند اما نه مقابله کلی. روایات عدد طوری بودند که گویای پایه درست میکرد. روایات رؤیت میخواهند آن را کنار بزنند. ولو روایات عدد هم در بستر و جایگاه خودش معتبر باشد. مثلاً در غمّ الشهور کلها معتبر باشد. یعنی میخواست جلوی این را بگیرد که روایات عدد معیار اصلی قرار بگیرند.

---

[1] مرآة العقول نویسنده : العلامة المجلسي جلد : ۱۶ صفحه : ۲۳۳

بازبینی #1
ایجاد شده 5 آوریل 2026 14:01:37 توسط ... .
به روزرسانی شده 5 آوریل 2026 14:02:40 توسط ... .